

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkīyē ādikāvyē yuddhakāṇḍē
॥ ēkatrīṃśaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ ēkatrīmśaḥ sargaḥ ॥

śrīrāmasya māyāmayam chinnaṁ mastakaṁ sandarśya
rāvaṇēna sītāyā mōhanam

tatastamakṣōbhyabalaṁ
laṅkāyāṁ nṛpatēscarāḥ ।
suvēlē rāghavaṁ śailē
niviṣṭaṁ pratyavēdayan ॥ 6.31.1 ॥

cārāṇāṁ rāvaṇaḥ śrutvā
prāptaṁ rāmaṁ mahābalaṁ ।
jātōdvēgō'bhavat kiñcit
sacivānidamabravīt ॥ 6.31.2 ॥

mantriṇaḥ śīghramāyāntu
sarvē vai susamāhitāḥ ।
ayaṁ nō mantrakālō hi
samprāpta iti rākṣasāḥ ॥ 6.31.3 ॥

tasya tacchāsanam śrutvā
mantriṇō'bhyāgaman drutam ।

tataḥ sa mantrayāmāsa
rākṣasaiḥ sacivaiḥ saha || 6.31.4 ||

mantrayitvā tu durdharṣaḥ
kṣamaṃ yat tadanantaram |
visarjayitvā sacivān
pravivēśa svamālayam || 6.31.5 ||

tatō rākṣasamādāya
vidyujjihvaṃ mahābalam |
māyāvinam mahāmāyaṃ
prāviśad yatra maithilī || 6.31.6 ||

vidyujjihvaṃ ca māyājña -
mabravīd rākṣasādhipaḥ |
mōhayiṣyāvahē sītāṃ
māyayā janakātmajāṃ || 6.31.7 ||

śirō māyāmayam grhya
rāghavasya niśācara |
māṃ tvaṃ samupatiṣṭhasva
mahacca saśaram dhanuḥ || 6.31.8 ||

ēvamuktastathētyāha
vidyujihvō niśācaraḥ |
darśayāmāsa tāṃ māyāṃ
suprayuktāṃ sa rāvaṇē || 6.31.9 ||

tasya tuṣṭō'bhavad rājā
pradadau ca vibhūṣaṇam |

asōkavanikāyāṃ ca
sītādarśanalālasaḥ || 6.31.10 ||

nairṛtānāmadhipatiḥ
saṃvivēśa mahābalaḥ |
tatō dīnāmadainyārham
dadarśa dhanadānujaḥ || 6.31.11 ||

adhōmukhīm sōkaparā -
mupaviṣṭām mahītalē |
bhartāraṃ samanudhyāntī -
maśōkavanikām gatām || 6.31.12 ||

upāsyamānām ghōrābhī
rākṣasībhiradūrataḥ |
upasṛtya tataḥ sītām
praharṣaṃ nāma kīrtayan || 6.31.13 ||

idaṃ ca vacanaṃ dhṛṣṭa -
muvāca janakātmajām |
sāntvyamānā mayā bhadre
yamāśritya vimanyasē || 6.31.14 ||

kharahantā sa tē bhartā
rāghavaḥ samarē hataḥ |
chinnaṃ tē sarvathā mūlaṃ
darpaśca nihatō mayā || 6.31.15 ||

vyasanēnātmanaḥ sītē
mama bhāryā bhaviṣyasi |

visṛjaitāṃ matim mūḍhē
kiṃ mṛtēna kariṣyasi || 6.31.16 ||

bhavasva bhadre bhāryāṇām
sarvāsāmīśvarī mama |
alpapuṇyē nivṛttārtḥē
mūḍhē paṇḍitamānini |
śṛṇu bhartrvadhaṃ sītē
ghōraṃ vṛtravadhaṃ yathā || 6.31.17 ||

samāyātaḥ samudrāntaṃ
hantuṃ mām kila rāghavaḥ |
vānarēndrapraṇītēna
balēna mahatā vṛtaḥ || 6.31.18 ||

sanniviṣṭaḥ samudrasya
pīḍya tīramathōttaram |
balēna mahatā rāmō
vrajatyastaṃ divākarē || 6.31.19 ||

athādhvani pariśrānta -
mardharātrē sthitaṃ balam |
sukhasuptaṃ samāsādyā
caritaṃ prathamam caraiḥ || 6.31.20 ||

tatprahastapraṇītēna
balēna mahatā mama |
balamasya hataṃ rātrau
yatra rāmaḥ salakṣmaṇaḥ || 6.31.21 ||

paṭṭisān pariḡhāṃścakrā -
 nṛṣṭīn daṇḍān mahāyudhān |
 bāṇajālāni śūlāni
 bhāsvarān kūṭamudgarān || 6.31.22 ||

yaṣṭīśca tōmarān prāsāṃ -
 ścakrāṇi musalāni ca |
 udyamyōdyamya rakṣōbhi -
 rvānarēṣu nīpātītāḥ || 6.31.23 ||

atha suptasya rāmasya
 prahastēna pramāthinā |
 asaktaṃ kṛtahastēna
 śiraśchinnaṃ mahāsinā || 6.31.24 ||

vibhīṣaṇaḥ samutpatya
 nigrhītō yadṛcchayā |
 diśaḥ pravrajitāḥ sainyai -
 rlaṣṣmaṇaḥ plavagaiḥ saha || 6.31.25 ||

sugrīvō grīvayā sītē
 bhagnayā plavagādhipaḥ |
 nirastahanukaḥ sītē
 hanūmān rākṣasairhataḥ || 6.31.26 ||

jāmbavānatha jānubhyā -
 mutpatan nihatō yudhi |
 paṭṭisairbahubhiśchinnō
 nikṛttaḥ pādapō yathā || 6.31.27 ||

maindaśca dvividaścōbhau
 tau vānaravararṣabhau |
 niḥśvasantau rudantau ca
 rudhirēṇa pariplutau || 6.31.28 ||

asinā vyāyatau chinnau
 madhyē hyariniṣūdanau |
 anuśvasiti mēdinyāṃ
 panasah panasō yathā || 6.31.29 ||

nārācairbahubhiśchinnaḥ
 śētē daryāṃ darīmukhaḥ |
 kumudastu mahātējā
 niškūjan sāyakairhataḥ || 6.31.30 ||

aṅgadō bahubhiśchinnaḥ
 śarairāsādyā rākṣasaiḥ |
 paritō rudhirōdgārī
 kṣitau nipatitō'ṅgadaḥ || 6.31.31 ||

harayō mathitā nāgai
 rathajālaistathāparē |
 śayānā mṛditāstatra
 vāyuvēgairivāmbudāḥ || 6.31.32 ||

prasṛtāśca parē trastā
 hanyamānā jaghanyataḥ |
 anudrutāstu rakṣōbhiḥ
 siṃhairiva mahādvipāḥ || 6.31.33 ||

sāgarē patitāḥ kēcit
 kēcid gaganamāśritāḥ |
 ṛkṣā vṛkṣānupārūdhā
 vānarīm vṛttimāśritāḥ || 6.31.34 ||

sāgarasya ca tīrēṣu
 śailēṣu ca vanēṣu ca |
 piṅgalāstē virūpākṣai
 rākṣasairbahavō hatāḥ || 6.31.35 ||

ēvaṃ tava hatō bhartā
 sasainyō mama sēnayā |
 kṣatajārdraṃ rajōdhvasta -
 midam cāsyāhṛtaṃ śiraḥ || 6.31.36 ||

tataḥ paramadurdharṣō
 rāvaṇō rākṣasēśvaraḥ |
 sītāyāmupaśṛṇvantiyām
 rākṣasīmidamabravīt || 6.31.37 ||

rākṣasaṃ krūrakarmāṇaṃ
 vidyujjihvaṃ samānaya |
 yēna tadrāghavaśiraḥ
 saṅgrāmāt svayamāhṛtaṃ || 6.31.38 ||

vidyujjihvastadā grhya
 śirastatsaśarāsanam |
 praṇāmaṃ śirasā kṛtvā
 rāvaṇasyāgrataḥ sthitaḥ || 6.31.39 ||

tamabravīt tatō rājā
 rāvaṇō rākṣasaṃ sthitam |
 vidyujjihvaṃ mahājihvaṃ
 samīpaparivartinam || 6.31.40 ||

agrataḥ kuru sītāyāḥ
 śīghraṃ dāśarathēḥ śiraḥ |
 avasthāṃ paścimāṃ bhartuḥ
 kṛpaṇā sādhu paśyatu || 6.31.41 ||

ēvamuktaṃ tu tad rakṣaḥ
 śirastat priyadarśanam |
 upanikṣipya sītāyāḥ
 kṣipramantaradhīyata || 6.31.42 ||

rāvaṇaścāpi cikṣēpa
 bhāsvaraṃ kārmukaṃ mahat |
 triṣu lōkēṣu vikhyātaṃ
 rāmasyaitaditi bruvan || 6.31.43 ||

idaṃ tat tava rāmasya kārmukaṃ jyāsamāvṛtam |
 iha prahastēnānītaṃ taṃ hatvā niśi mānuṣam || 6.31.44 ||

sa vidyujjihvēna sahaiva tacchirō
 dhanuśca bhūmau vinikīrya rāvaṇaḥ |
 vidēharājasya sutāṃ yaśasvinīm
 tatō'bravīt tām bhava mē vaśānugā || 6.31.45 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvye
 yuddhakāṇḍē ēkatrimśaḥ sargaḥ ||